

számított, már korán megszenvedte a német megszállást. 1944. március 22-én a közösség vezetőit – Altmann Simont, Horváth Istvánt és Steiner Gyulát – arra kényszerítették, hogy 9 pontos megállapodást írjanak alá Mösslacher SS-Obersturmführer és Arany László, Dunaföldvári járási közigazgatási gyakornok tiszteletbeli szolgabíró ellenjegyzésével, amely súlyosan korlátozta a zsidó közösség életét. Április 22-én 19 paksi zsidót tartóztattak le egy razzia folyományaképpen, és „hontalanokként” Budapestre internálták őket.²⁴ A vármegye többi gettójához hasonlóan a paksit is a 8100/1944. sz. rendelet alapján hozták létre, melyet Szekszárdon az antiszemita alispán, Szongott Edvin bocsátott ki.²⁵ A rendelet Tolna vármegye területén nyolc gettóközpont létesítését írta elő: 1. Szekszárdon²⁶; 2. Dombóvárott a Dombóvári járás zsidói számára²⁷; 3. Pakson a Dunaföldvári járás zsidói számára, Nagydorog kivételével; 4. Dunaföldvárt a környező terület, valamint Nagydorog zsidói számára²⁸; 5. Tolnán a központi járás zsidói számára, Bátaszék kivételével²⁹; 6. Hőgyészen a Simon-tornyai járás zsidó közösségei számára; 7. Tamásiban a Tamási járás zsidói számára³⁰; és 8. Bonyhádon a Völgyeségi járás, valamint Bátaszék zsidói számára.³¹

A paksi gettót a zsidónegyedben, a zsinagóga és az iskola körül hozták létre. A hivatalos jelentés szerint a gettóban 740 zsidót tartottak, akik közül 725-öt deportáltak.³² A deportáltak között voltak Dunaföldvár, Fadd, Gerjen, Kajdacs és túlnyomórészt Szekszárd zsidói.

A városi jegyző, Tarisznyás Gergely állítólag nem volt hajlandó együttműködni a hatóságokkal a gettó létrehozásában, és inkább lemondott hivataláról. A deportáltak között volt a közösség utolsó rabbija, Altmann Simon. A zsidókat július 7-én vagonírozták be és deportálták.³³

Pápa. A gettó a Petőfi, Eötvös, Rákóczi, Szent László és Bástyá utcákban és környékükön volt, öttagú Zsidó Tanács igazgatta, mely egy hírhedten kegyetlen rendőrtiszt, név szerint dr. Lótz Pál parancsnoksága alatt működött.³⁴ Néhány nappal deportálásuk előtt a helyi gettóban lévő 2565 zsidót³⁵ átvitték egy trágyatelepre a város cigánynegyedébe, ahová már korábban koncentráltak 992 zsidót Veszprém megye Devecseri, Pápai és Zirci járásainak közeli településeiről.

Pápan koncentrálták az alábbi települések zsidó közösségeit: Ajka, Ajkarendek, Apácatorna, Bódé, Csékut, Csögle, Dabrony, Devecser, Doba, Halimba, Iszkáz, Kerta, Kiscsösz, Kiskamond, Kislód, Kispirit, Marcaltó, Nagyalásony, Nagypirit, Nemesszalók, Ócs, Padrag, Pápateszér³⁶, Pusztamiske, Somlójenő, Somlószóllós, Somlóvásárhely, Somlóvecse, Tósok, Tüskevár, Ugod és Zirc.³⁷ A gyűjtőközpont parancsnoka dr. Pap Zoltán csendőr százados volt.³⁸ Az itt összegyűjtött 3557 zsidót